

„GWIOZDA ŁOWICKO”

Nagroda dla tkaczki Stanisławy Kowalewskiej z woj. lubelskiego

Na wniosek Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie pani Stanisława Kowalewska – tkaczka z Nowego Holeszowa (pow. włodawski, woj. lubelskie) – została uhonorowana nagrodą przyznaną przez Burmistrza Miasta Łowicz. Pani Stanisława, wraz z delegacją z lubelskiego skansenu, odsłoniła 8 września 2024 r. na Starym Rynku w Łowiczu „Gwiazdę Łowicko” ze swoim imieniem i nazwiskiem. To nagroda przyznawana jest od 2011 r. w dwóch kategoriach: twórcom ludowym oraz za upowszechnianie i ochronę kultury ludowej. Na każdej pamiątkowej tablicy wmurowanej w „Alei Gwiazd Łowickich” w płycie rynku widnieje tytułowa „gwiazda”, czyli jeden z typów charakterystycznej łowickiej wycinanki (najbardziej rozpoznawany motyw powszechnie kojarzony z polską kulturą ludową i folklorem). Zdecydowana większość laureatów to osoby zasłużone dla kultury łowickiej, ale w wyjątkowych przypadkach kapituła konkursu przyznaje także tę nagrodę osobom zasłużonym dla krzewienia kultury ludowej innych regionów etnograficznych Polski. Pani Stanisława Kowalewska jest pierwszą osobą z województwa lubelskiego, która otrzymała takie wyróżnienie. W tym roku w ramach konkursu zostało rozpatrzonych 17 zgłoszeń. Oprócz pani Stanisławy nagrodę otrzymali: Barbara Frątczak (rodowita Księżanka pochodząca ze wsi Popów, propagatorka gwary łowickiej), Amatorski Zespół Regionalny im. Wł. St. Reymonta z Lipiec Reymontowskich (który powstał w 1932 r.) oraz Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Boczki Chełmońskie” (który powstał w październiku 1974 r. we wsi Boczki koło Łowicza).

Stanisława Kowalewska współpracuje z Muzeum Wsi Lubelskiej od dwudziestu lat. Dziesiątki razy gościła u nas prezentując swoje umiejętności, głównie podczas wydarzenia „Poznajemy dziedzictwo kulturowe regionu. Muzeum szkole”. Zajmuje się nie tylko tkactwem, ale i krawiectwem ludowym. Jest trzykrotną stypendystką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (także tegoroczną) oraz laureatką Nagrody im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej” z 2013 r. Jej domeną są perebory. Ten ornament tkacki występował w północno-wschodniej części Polski. Na terenie obszaru kulturowego Lubelszczyzny pokrywał się z zasięgiem stroju nadbużańskiego i włodawskiego. Był elementem zdobiącym m.in. koszule, spódnice, zapaski i zawojki na głowę. Już przed II wojną światową perebory były rzadko wykonywane. Umiejętność ich tkania przetrwała dzięki nielicznym tkaczkom, które zaczęły wykonywać prace na konkursy muzealne m.in. dzięki Stanisławie Kowalewskiej. Perebory nauczyła ją tkać matka chrzestna – tkaczka Stanisława Baj. Pani Stanisława tka od czternastego roku życia (czyli od 1958 r.). Od lat jest ekspertem w dziedzinie tkactwa w Nadbużańskim Uniwersytecie Ludowym w Husince. Tkaczki tam zgromadzone doprowadziły do wpisania „Pereborów – nadbużańskich tradycji tkackich” na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Pani Stanisława chętnie

dzieli się swoimi umiejętnościami i wiedzą. Współpracuje z wieloma instytucjami kultury, bierze udział w konkursach. Jest aktywną twórczynią, a swoją pracą przyczynia się do zachowania i kontynuacji elementów kultury nadbużańskich terenów, m.in. poprzez pokazy i warsztaty. Prowadzi własną pracownię tkacką w Nowym Holeszowie, która znajduje się na „Szlaku tkackim Południowego Podlasia i Polesia - perebor”. Odtwarza i upowszechnia tradycyjne wzory, ale również tworzy własne wzornictwo w oparciu o perebory.

Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie ma w swoich zbiorach blisko 200 obiektów, które są zdobione pereborami. Wiele z nich to elementy strojów ludowych sprzed II wojny światowej, a niektóre powstały jeszcze w końcu XIX stulecia. Przez swoje działania staramy się upowszechniać różne zjawiska dawnej kultury ludowej. Współpracę z takimi osobami, jak pani Stanisława, które są jednym z niewielu autentycznych źródeł wiedzy o dawnym rzemiośle i tradycjach uważamy za nasz obowiązek. Dlatego cieszy nas fakt, że mamy udział w promocji kultury ludowej i jej twórców z Lubelszczyzny.

"Gwiazda Łowicko" pani Stanisławy Kowalewskiej została odsłonięta przez nią oraz Mariusza Siewierę - Burmistrza Miasta Łowicz oraz księdza kanonika dra Dariusza Kuźmińskiego - proboszcza łowickiej parafii katedralnej pw. Wniebowzięcia NMP, fot. Miasto Łowicz

"Gwiazda Łowicko" wmurowana w płycie Rynku Starego w Łowiczu upamiętniająca Stanisławę Kowalewską - tkaczkę z Nowego Holeszowa (pow. włodawski, województwo lubelskie), fot. Miasto Łowicz

"Gwiazda Łowicka" Stanisławy Kowalewskiej na Starym Rynku w Łowiczu

Stanisława Kowalewska opowiadająca na łowickiej scenie o sobie i pereborach, które tka, fot. Sylwia Dmowska

Pani Stanisławie Kowalewskiej podczas odbioru "Gwiazdy Łowickiej" w Łowiczu towarzyszyła kuzynka Krystyna Pawlik oraz delegacja Muzeum Wsi Lubelskiej

Źródło: <https://skansen.lublin.pl/?p=26342>